

COP: iqlim dəyişmələri ilə mübarizədə beynəlxalq platforma

Şəbnəm Zeynalova,
siyasi elmlər üzrə fəlsəfə doktoru

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İqlim Dəyişmələri Konfransları dünya liderlərinin, siyasətçilərinin beynəlxalq iqlim fəaliyyətlərini müzakirə və inkişaf etdirmək üçün birləşdikləri əsas tədbirlərdir. İlk COP konfransı 1995-ci ildə Almaniyanın Berlin şəhərində keçirilmişdir, bununla bağlı (COP1) maraqlı faktlar da var. Belə ki, o dövrdə ekoloji tədbirləri iqtisadi inkişaf üçün maneə hesab edən mövqelər mövcud idi. Konfransa ev sahibliyi edən Almaniyanın kansleri Helmut Kohl isə açılışda iqlim dəyişmələri və təsirləri barəsində danışaraq onun yalnız ekoloji deyil, həm də iqtisadi və sosial problemlərə də səbəb ola biləcəyini vurğulamış və ekoloji problemlərin həllinin iqtisadi inkişaf üçün faydalı olduğunu bildirmişdi. Başqa bir maraqlı fakt isə COP1 zamanı dünya iqlim siyasətində ABŞ və Aİ arasındakı fərqlərin ortaya çıxması idi. ABŞ iqlim dəyişmələri ilə mübarizədə daha yumşaq, Avropa İttifaqı isə daha sərt və məcburi tədbirlərin tərəfdarı idi. O zamandan bu konfranslar illik olaraq dünya ölkələrinin nümayəndələrini bir araya gətirir və iqlim dəyişmələri ilə mübarizə strategiyaları, müvafiq hədəfləri və tədbirləri müzakirə edir. COP dünya iqlim dəyişmələrinə qarşı mübarizədə əsaslı bir platforma kimi fəaliyyət göstərir və onunla əlaqəli qlobal siyasətlərin formalaşdırılmasında əhəmiyyətli rol oynayır.

COP konfranslarının həyata keçirilməsində hədəflər müxtəlifdir. Konfrans iqlim dəyişmələri ilə bağlı CO₂ və digər zərərli qazların azaldılması, iqlim problemi ilə mübarizə üçün maliyyə resurslarının təmin edilməsi, zəruri investisiyaların yatırılması və maliyyə mexanizmlərinin effektivliyi, iqlim dəyişmələrinin təsirinə qarşı qorunma və adaptasiya tədbirləri, ölkələrin hazırlıqları, risklər və müdafiə strategiyaları, bu mübarizədə texnologiya transferi prosesləri və əməkdaşlıq imkanları, Paris Sazişi kimi böyük iqlim sazişləri, ölkələr arasında razılaşmalar, bu sazişlərin icrası və dəyişikliklərə uyğun müzakirələrin aparılması kimi məsələləri əhatə edir. Bu mövzular COP konfranslarında əhəmiyyətli yer tutur. İqlim dəyişmələri ilə mübarizədə COP konfranslarının qlobal səhnədəki rolu və əhəmiyyəti də olduqca vacibdir. Belə ki, 1997-ci ildə Yaponiyada keçirilən COP3 konfransında əsasən iqlim dəyişmələri ilə mübarizə üçün CO₂ emissiyalarının azaldılması barədə Kioto Protokolu imzalanmışdır. Kioto Protokolunun əhəmiyyəti onun iqlim dəyişmələri ilə mübarizə və qlobal istiləşmənin qarşısının alınması istiqamətində atılan ilk ciddi addım olması idi. Protokol beynəlxalq hüquqi çərçivədə iqlim dəyişmələri ilə mübarizəyə dair bağlanmış ilk məcburi razılaşma olmuşdur.

2015-ci ildə Parisdə keçirilən COP21 konfransında 195 ölkə arasında Paris Sazişi imzalanmışdır. Sazişdə iqtisadiyyatların iqlim dəyişmələri ilə mübarizəsində daha sıx əməkdaşlığına və CO₂ emissiyalarının azaldılması üçün konkret hədəflərə nail olunmasına verilmişdir. Saziş, eyni zamanda iqlim dəyişmələri ilə mübarizə sahəsində beynəlxalq səylərin koordinasiya və inteqrasiya edilmiş şəkildə həyata keçirilməsini nəzərdə tutur. 2017-ci ildə Almaniyanın Bonn şəhərində keçirilən COP23 konfransı zamanı iqlim dəyişmələri ilə mübarizəyə və adaptasiya tədbirlərinə dəstəyin artırılması barədə qərarlar qəbul edilmiş və Bonn sazişi imzalanmışdır. Bonn konfransında "Talanoa Dialoqu" prosesi başlandı. Bu proses ölkələrin iqlim tədbirlərində daha iddialı olmasını təmin etmək üçün qarşılıqlı etimad, şəffaflıq və əməkdaşlıq əsasında müzakirələrin aparılmasına imkan yaradır.

Dövlətlərin bu konfranslarda iştirak etməkdə əsas prioritetləri də tamamilə fərqlidir. Fərqli ölkələr və regional blokların Birlik Konfransında (COP) müxtəlif prioritetləri olur. Belə ki, inkişaf etmiş ölkələr emissiyaların azaldılması, iqlim dəyişmələri ilə mübarizədə texnologiyaların inkişafına dəstək tələb edirlər. Onların əsas prioriteti, daha az inkişaf etmiş ölkələrlə münasibətlər quraraq iqlim dəyişmələri ilə mübarizədə geniş sahədə əməkdaşlıq yaratmaqdır. Az inkişaf etmiş ölkələr əsasən iqlim dəyişmələrinin təsirinə qarşı qorunma və adaptasiya tədbirləri üçün maliyyə resurslarına ehtiyac duyur. Onların əsas prioriteti, inkişaf etmiş ölkələrlə maliyyə, texnologiya və layihələrin dəstəklənməsi sahəsində əməkdaşlıq etməkdir. Neft və qaz resursları ilə zəngin ölkələr, enerjinin diversifikasiyası və sürətləndirilmiş enerji effektivliyi ilə bağlı məsələləri müzakirə edir. Bu ölkələrin fərqli perspektivləri COP konfranslarında əməkdaşlığın və müzakirələrin dinamikasını təyin edir və qlobal iqlim dəyişmələri ilə mübarizədə effektiv strategiyaların formalaşdırılmasında əhəmiyyətli rol oynayır.

Eyni zamanda ictimaiyyət üçün bir sıra faydaları olan COP konfransları iqlim dəyişmələri ilə bağlı geniş bir auditoriyaya çatmaq üçün effektiv bir vasitədir. Bu konfranslar mediada, sosial şəbəkələrdə və

digər kommunikasiya vasitələrində geniş müzakirələr yaradır ki, bu da insanların bu məsələyə daha çox diqqət yetirməsinə səbəb olur. Eyni zamanda bu konfranslar zamanı iqlim dəyişmələri ilə bağlı elmi seminarlar, təlimatlar, tədqiqatlar və təcrübə mübadilələri keçirilir, bu isə insanların problemə diqqət yetirməsi üçün önəmli bir mühit formalaşdırır. COP konfransları insanları aktivliyə cəlb etmək və həyata keçirilən iqlim dəyişmələri ilə mübarizə tədbirlərinə qoşulmaq imkanı yaradır. İnsanlar bu hadisələrdən sonra yerli və milli səviyyədə tədbirlər, təşəbbüslər və hətta siyasətlərə dəstək göstərə bilərlər.

Beləliklə, COP ictimaiyyətin iqlim dəyişmələri ilə bağlı məsələyə diqqət yetirməsi, maariflənməsi və aktivliyə cəlb edilməsi üçün böyük bir potensiala malikdir. Bu konfranslar lokal, milli və beynəlxalq səviyyədə iqlim dəyişmələri ilə mübarizədə daha geniş əməkdaşlığa kömək edir.